

René Balák

Fenomén modlitby, neoddeliteľne spätý s kultickým povolaním a životom kresťana, je prirodzenou súčasťou života veriaceho človeka, pričom je možné reflektovať tento fenomén pod zorným uhlom viacerých disciplín. Samotné kultické povolanie v kontexte religiózности kresťana sa v zásade realizuje v dvoch základných formách liturgickej a osobnej. Liturgickú formu kultu možno charakterizovať ako účasť celého (lokálneho alebo univerzálneho charakteru) náboženského spoločenstva, ako modlitbového spoločenstva spoločne s náboženským predstaviteľom¹. Druhou formou je osobná realizácia kultu individuálnym spôsobom, pričom modlitba je zvyčajne najčastejším vyjadrením osobného zadosťučinenia morálnej povinnosti realizovať kultické povolanie kresťana, ku ktorému ho Boh volá.

1. Vzdávanie úcty Bohu v komplexnosti kresťanského života a kultu

Bytostný kultický postoj ľudského podmetu je ovocím viery, nádeje a lásky, avšak v kresťanskom chápaní predovšetkým z lásky. Láska sa priamo domáha toho, aby sa človek odovzdal Bohu, (...) a k tomu potrebuje cnosť zbožnosti *pietas*.² Boh prichádza k človekovi a človek odpovedá na jeho výzvu a volanie, pričom táto odpoveď vyplní celý kresťanský život. Skrze tento postoj lásky ľudský podmet vchádza do priameho vzťahu s Bohom, čiže vzdávanie úcty Bohu má výrazne rezponzorický charakter. Kultický postoj ľudského podmetu teda vyplýva zo vzdávania úcty Bohu a má byť rovinou, ktorá vyznačí a prenikne celý život veriaceho človeka.

Ak sa jedná o podstatu kultického postoja je to postoj sekundárneho charakteru, pretože ľudský podmet odkrýva a objavuje lásku Boha, Jeho iniciatívny príchod a Jeho sklonenie sa k človekovi prostredníctvom božského zjaveného osobného *Logos* a človek sa pokúša iba odpovedať na túto iniciatívu Boha. Modlitba je teda niečo, čo vyvierá samo od seba z ľudského bytia³, a súčasne je spôsobom, ktorým človek Bohu vyznáva, že ho potrebuje⁴ ako integrálnu súčasť svojej existencie.

Kresťan je Bohom povolaný aby, realizujúc špecifický ľudský skutok, okrem intencie vlastnej tomuto skutku, mal intenciu vzdávania úcty Bohu prostredníctvom účinku tohto skutku. V podstate všetky skutky kresťanského kultu, vykonávané veriacim človekom majú toto špecifikum. Ba čo viac, akýkoľvek ľudský skutok (kresťana), ktorý sám v sebe vyjadruje morálny postoj je tak mocne inšpirovaný intenciou uctiť si Boha, že bez tej intencie by nemohol byť realizovaný. V tom spočíva podstata kresťanského kultického povolania: aby všetko, čo veriaci človek prežíva a uskutočňuje vo svojom živote bolo bytostne preniknuté túžbou konať *omnes ad maiorem Dei gloriam*.

2. Vázba kultu a kresťanskej morálnosti v biblickom chápaní

Človek je transcendentujúcou sa a symbolickou bytosťou, ktorá prirodzene potrebuje v rámci svojho rozvoja kultické symboly a kult samotný⁵ avšak ten je možné realizovať v neoddeliteľnej väzbe s morálnosťou, lebo akty kultu spoluutvárajú morálnosť a spätne morálnosť utvára kult.

V Starom a Novom Testamente nie je hlavným motívom záväzku vzdávania cti a úcty Bohu konkrétny imperatív, hoci takéto príkazy sú sformulované, ale primárne a zásadne fakt, že Boh sa obracia k človekovi, že sa mu zjavuje a udeľuje mu svoju pásu. Kult Starého Testamentu je prípravou k plnému vzdávaniu cti a úcty Otcovi skrze Syna v Duchu Svätom a to živou vierou prejavujúcou sa v *praxis hic et nunc*. V teologickom chápaní je kult Boha religióznym a morálnym záväzkom, ktorý poukazuje na skutočnosť, že kresťanská morálnosť má religiózny a rezponzorický charakter.

Starý a Nový Testament prezentujú veľké množstvo kultických zásad a pravidiel ako aj vyzývajú k špeciálnemu postojú úcty voči Bohu. Na žiadnom mieste v biblii sa neprezentuje idea, že človek (aj keď milujúci blížneho a plniaci si povinnosti voči spoločnosti) dostačujúcim spôsobom velebí Boha. Je zrejmé, že nie možné oddeliť kult od morálneho života v jeho všeobecnosti a každodennosti, z dôvodu komplexnosti kresťanskej viery, nádeje a lásky, ktoré bytostne zasahujú a prenikajú celého človeka.

Božie Zjavenie v Písme zdôrazňuje, že kresťan je povinný velebíť Boha celým svojim konaním a nemôže reducionisticky ohraničiť kresťanský život výlučne na kult. Odvolávajú sa na biblický imperatív (Por. 1 Pt 1,16), život kresťana, celé jeho konanie, má mať kultický charakter

¹ Por. Druhý vatikánsky koncil. *Sacrosanctum Concilium*. 84.

² Por. Tomáš Akvinský. *Summa theologica II - II*. q. 82. a.2 ad1.

³ Por. C. M. Martini. *Ako sa naučiť modliť*. Bratislava 1992 s. 15.

⁴ Por. Tomáš Akvinský. *Summa theologica II - II*. q. 83. a 3.

⁵ Por. A. Drożdż. *Dekalog. Część pierwsza*. Tarnów 1994 s. 34.

a prostredníctvom neho sa má človek stať svätým a dokonalým, lebo sám Boh je svätý. Svätosť môže kresťan dosiahnuť modlitbou, ktorá je jedným zo spôsobov spoluutvárajúcim kresťanskú etiku⁶ a morálnosť, teda je to celoživotná úloha v rámci nasledovania Krista.

3. Religióznosť ako morálny postoj

V menej vyspelých a menej zložitých civilizáciách a spoločnostiach je religiózna dimenzia realizácie ľudského subjektu považovaná za čosi automatické a samozrejmé, lebo skúsenosť konečnosti a obmedzenosti je príliš zrejmá na to, aby sa spochybnila skutočnosť *religio*⁷.

Religióznosť možno charakterizovať ako trvalú schopnosť k realizácii kultických aktov nasmerovaných k definitívnemu stretnutiu s Bohom. Vo vnútornej štruktúre religióznosti je možné rozlišovať dva základné postoje, ktoré má človek slobodne zaujať. Múdroosť, ktorá je spojením lásky a pravdy, ako aj bázeň pred Bohom, ktorú nemožno identifikovať zo strachom ani ju dávať do protikladu s láskou, lebo ona vyplýva z bytostného postoja lásky.

Religióznosť ma vnútorný charakter a vyplýva z darov Ducha Svätého, pričom jej rozvoj parciálne závisí od spoločenských podmienok, prostredia a od spolupatričnosti ľudského podmetu ku konkrétnemu religióznemu a kultickému spoločenstvu. Morálny postoj ľudského podmetu spočíva v rešpektovaní vlastnej prirodzenosti, podriadenej Bohu v poslušnosti, formou spojenia vnútornej a vonkajšej sféry pri zachovaní rovnováhy⁸ medzi týmito postojmi. V prípade, že sa religióznosť rodí výlučne z dôvodu zaslepenia nemožno ju prijať ako religióznosť *in sensu stricto* ale *de facto* sa jedná o religiózný fanatizmus, ktorý spôsobuje alienáciu dôstojnosti ľudského podmetu.

4. Fenomén modlitby v kontexte dnešnej situácie

V dnešnej dobe možno reflektovať krízu modlitby, najmä ak sa jedná o formu modlitby, ktorá je predpísaná, už sformulovaná a imperatívne zaväzujúca, či už v Zjavení alebo predkladaná prostredníctvom nejakej religiózneho autority.

Nemožno opomenúť ani rozvojovú tendenciu, smerujúcu k tzv. modlitbe života, charakteristickej identifikáciou modlitby a života v jedno, kde sa medzi modlitbu a život kladie znamienko rovnosti, a kde sa človek dotýka nekonečna vo svojom každodennom živote. To však nemôže vyústiť do eliminácie doterajších foriem modlitby, lebo „dnes viac ako inokedy človek túži znútorniť sa a utvoriť si ticho v sebe“⁹, aby bol schopný prežívať osobné stretnutie s Bohom v Duchu Svätom.

V súvislosti s civilizačnými zmenami je zrejmé, že sa aktuálne prejavuje potreba zohľadnenia rôznych foriem modlitby, čo však rozhodne nemôže znamenať, že celý zmysel modlitby a jej rozvoja je možné vidieť výlučne v zmene foriem modlitby.

V rámci vzťahu medzi modlitbou a životom je možné registrovať i negatívne skutočnosti, vyplývajúce z postoja produktivizmu, podľa ktorého je čas rezervovaný pre modlitbu strateným časom, lebo reprezentanti tohto postoja považujú to, čo je neviditeľné, za nereálne.

Pri zohľadnení všetkých dôsledkov informatickej explózie v treťom miléniu, je očividné, že človek dnešnej doby môže byť zasiahnutý parciálnou alebo i totálnou neschopnosťou koncentrácie pri modlitbe, pretože kvantum informácií (často kvalitatívne veľmi podradných a meritórne nepodstatných) je často priamou príčinou nesústredenosti.

Jedným z negatívnych javov je totálna ignorancia alebo alienácia prirodzenej bytostnej otvorenosti ku kresťanskej kontemplácii a modlitbe, čo je spôsobené príčinami rôzneho charakteru.

Avšak v problematike modlitby je možné registrovať i pozitívne skutočnosti v dnešnej ultratechnologizovanej spoločnosti, orientovanej na konzumizmus, kde možno postrehnúť určitý druh odporu a duchovnej vzbury proti konzumnému spôsobu myslenia a konania. Motívom tohto odboja je vôľa určitého spektra ľudí zachrániť vnútro ľudského podmetu či skôr obrátiť dnešného človeka k duchovnej dimenzii vlastnej existencie k osobnej Transcendencii.

Nezanedbateľné pozitívum v tejto oblasti ponúka čoraz viac sa rozširujúci fenomén bratstva a religiózných spoločenstiev laikov v kresťanských denomináciách, ktoré v rámci plnšieho prežívania kresťanskej viery zdôrazňujú bytostný význam modlitby pre veriaceho človeka, a to nielen z hľadiska religiózneho.

⁶ Por. tamtiež 45. Por. taktiež: D.H. Betz. *Nachfolge und Nachahmung Jesu Christi im Neuen Testament*. Tübingen 1967, A. Schultz. *Nachfolgen und Nachahmen*. München 1982.

⁷ Por. F. Furger. *Etika seberealizácie, osobných vzťahov a politiky*. Praha 2003 s.43.

⁸ Por. J. Skoblík. *Přehled křesťanské etiky*. Praha 1997 s. 133.

⁹ Por. D. A. Dufferová. *Skúsenosť Boha v osobnej modlitbe – jej päť aspektov*. In: *Studia theologica*. 2 (8):2002 s. 46.

Ak ide o dimenziu spoločenstva v rámci cirkvi je pozitívnou skutočnosťou obnova a rozšírenie liturgickej modlitby¹⁰ a úprimné hľadanie hlbšieho spôsobu modlitby v postmodernej ére tretieho milénia.

5. Modlitba v biblickom chápaní

Prezentácia fenoménu modlitby v Biblii vychádza z dvoch fundamentálnych skutočností, pričom iniciatíva je na strane Boha, ktorý povoláva hľadajúceho človeka. Stvorenie – človek, povolaný k Bohom k jestvovaniu, majú v sebe zakomponovanú túžbu po tom, kto ho povolal¹¹, jediný je schopný hľadať svojho Stvoriteľa. Biblický koncept modlitby vychádza z primárnej božej iniciatívy, kde Boh prvý v láske volá človeka, ktorý slobodne odpovedá¹² celou svojou bytosťou od počiatku svojej existencie na zemi až podnes.

V Starom Testamente sa nielen hovorí o modlitbe ale je prezentovaná ako každodenná prax ľudu Zmluvy na základe božieho imperatívu (Por. Dt 6,13). Morálna záväznosť každodennej modlitby vyplývala zo špecifického zblíženia vyvoleného národa s Bohom, ktoré bolo spečatené Zmluvou. Spočiatku sa modlitba viazala výlučne na udalosti spásy, pretože ľud Zmluvy si uvedomoval, že prináleží do diela stvorenia, ba že je jeho korunou (Por. Ez 33, 13; Neh 9, 5 – 37). Obsahom prosebnej modlitby boli dočasné dobrá, čo poukazuje na túžbu vtedajšieho človeka prežívať prítomnosť Boha vo všetkých rozmeroch života.

Frekvencia modlitby v Starom Testamente nie presne špecifiková, ale je možné deduktívne odvodiť, že každodenná obeta bola doplnená a sprevádzaná modlitbou. V čase neslobody práve modlitba suplovala kult, čo potvrdzuje dôležitosť modlitby, ktorá je spojená z vnútorným charakterom. Úprimnosť modlitby je neoddeliteľne spätá s čistotou srdca modliaceho človeka, ktorý nemôže byť v područí zla. Starotestamentálne chápanie modlitby akcentuje prítomnosť pokory a poníženosti pred Bohom, čím potvrdzuje prirodzený dištanc medzi Stvoriteľom a jeho stvorením.

V Novom Testamente možno vidieť nové fundamentálne kompozičné zostavenie modlitby spočívajúce na bytostnom obrátení sa k Bohu ako k Otcovi (Por. Mt 6, 9 – 13; Mk 6, 46; Lk 11, 2 – 4) v bytostnom zjednotení v mene Ježiša Krista (Por. Jn 15,16) v Duchu Svätom, učiacom modlitbe (Por. Rim 8, 26 - 27). Osoba Ježiša Krista je centrálnym bodom novotestamentálneho chápania modlitby, nakoľko On, vezmúc na seba aj ľudskú prirodzenosť, je spojivom všetkých modliacich sa¹³. Ježiš jasne a rozhodne požaduje od svojich apoštolov a učeníkov aby venovali veľký priestor modlitbe, a to nielen v rôznych situáciách a kontextoch (Por. Mt 7,7 – 11, Mt 26, 41; Mt 6, 5 - 13) ale neustále (Por. Lk 18,1 – 8) a vytrvalo (Lk 11, 5 – 13), vyvarujúc sa ochabnutia.

Istota vypočutia a vyslyšania prosby (Por. Mt 7,7) je spojená s otázkou osobného aktu slobodného uverenia a bytostnej dôvery Bohu (Por. Lk 11,9) v otázkach spásy, lebo človek nemôže Boha prosiť o skutočnosti, ktoré nie sú náležité k dosiahnutiu spásy a k zadosťučineniu Božej vôle (Por. Jak 4, 3). Kristus prezentuje modlitbu ako *necessitate medii et praecepti* k spáse (Por. Lk 21, 36) človeka a teda z teologického hľadiska je zrejmé, že modlitba je *instrumentum necessarium* k plnému spoločenstvu a konečnému stretnutiu s Bohom. Táto skutočnosť je explicitne spojená s morálnou záväznosťou modlitby pre kresťana počas jeho osobnej cesty k spáse.

Modlitba vzhľadom na formu môže mať charakter adorácie, vďakyvzdávania, chvály a veleby Boha, prosby alebo zmierenia, čo sú špecifické postoje kresťana, autenticky prežívajúceho kultické povolanie, či už v komunite veriacich alebo individuálne. Akákoľvek forma modlitby je však vždy spojená s Písmom Svätým, v ktorom sa Boh prihovára človekovi¹⁴, čo je dôležitou skutočnosťou v rámci kultického povolania kresťana, z dôvodu sily a moci Božieho Slova, ktorého znalosť je fundamentom každej modlitby.

6. Relácia ľudský podmet a modlitba

Definovanie modlitby sa v priebehu histórie koncentrovalo na mnohé aspekty modlitby, možno však konštatovať, že je veľmi obtiažne náležitým spôsobom vystihnúť v plnosti tento fenomén, kde sa v dialógu stretáva prirodzenosť koruny stvorenia s transcendenciou Stvoriteľa. Realizácia kultického povolania kresťana v modlitbe je najintímnejším vyjadrením bytostnej úcty voči Bohu, v ktorom sa slobodne oddáva a zveruje človek do božej vôle.

¹⁰ Liturgia hodín, ako špecifická forma modlitby celej cirkvi, v ktorej sa spájajú v konkrétnom čase a priestore mnohí Bohu zasvätení jednotlivci spoločne s laikmi, nikdy nemôže nahradiť individuálnu formu modlitby.

¹¹ Por. KKC 2566.

¹² Por. KKC 2567.

¹³ Por. Druhý vatikánsky koncil. *Sacrosanctum Concilium*. 83.

¹⁴ Por. Druhý vatikánsky koncil. *Dei Verbum*. 25.

Nemožno však toto zverenie sa do vôle božej, ani fakt, že Boh vypočujúc modlitbu človeka, chápať tak, že človek sám seba zbavuje zodpovednosti alebo že dokonca Boh oberá človeka o jeho slobodu k zodpovednosti za jeho život. Boh síce v rámci svojej prozreteľnosti a múdrosti použijúc človeka k vyplneniu prosebnej modlitby aktívne vstupuje do histórie spásy ale neustále ponecháva človekovi vznešený dar osobnej slobodnej ľudskej vôle k zodpovednosti. Čiže cieľom modlitby je kontakt s Bohom a dosiahnutie toho, čo Boh ustanovil a nie zmena skutočnosti, ktorej pôvodcom je Boh¹⁵.

V modlitbe ľudský podmet, vstupujúc do úprimného vzťahu skúsenosti s Bohom, pravdivo spoznáva seba samého, svoje miesto v dočasnom živote ale predovšetkým kultické povolanie k realizácii transcendentnej dimenzie vlastnej osoby v perspektíve trvalého spoločenstva s Bohom, podľa vzoru Najsvätejšej Trojice. Modlitba, ako akt realizovaný pod vplyvom milosti, umožňuje človekovi komunikáciu s Bohom ako aj skúsenosť Boha¹⁶ v intímnom stretnutí, ktoré je prirodzenou súčasťou kultického povolania. V modlitbe povznáša človek svoju dušu k Bohu alebo prosba k Bohu o primerané dobrá¹⁷ rôzneho charakteru, ktoré napomáhajú autenticite viery v kresťanskom prežívaní *praxis*.

7. Vlastnosti a elementy modlitby ako špecifické vyjadrenie kultického povolania

V rámci kultického povolania je kresťan povolaný práve skrze modlitbu bytostne nasmerovať seba samého k Bohu. Modlitba pôsobí v najnútornejšej skutočnosti osoby, v jej jadre¹⁸, čím sa chce naznačiť špecifickosť tohto bytostne intímneho fenoménu v živote človeka. Postoj pokory je adekvátny, lebo je vyjadrením úcty stvorenia v jeho relácii k Stvoriteľovi a postoj dôvery je primeraný faktu, že kresťan je dieťaťom božím, čiže sa má osobne stotožniť s Kristom v dôvere k Otcovi.

V dnešnej postkresťanskej ére sa v tejto oblasti možno stretnúť s akýmsi falošným magickým očakávaním niečoho mysteriózneho akoby modlitba bola automatickou formulou pre splnenie prianí. Nenáležité očakávanie magických účinkov modlitby v kresťanskom koncepte modlitby a kultu sú neakceptovateľné a sú v priamom rozpore s náukou Magistéria ako aj s esenciálnou podstatou modlitby.

Neustála vytrvalosť, ako jedna z vlastností modlitby, ktorú požadoval sám Kristus, svedčí o tom, že kresťanský kult (ktorého súčasťou je modlitba) nie je akcidentálnou skutočnosťou svojvoľne použiteľnou pre dosiahnutie cieľov často nezlučiteľných s podstatou Kristovho poslania. Ako súčasť kultu, modlitba povzbudzuje a upevňuje vo viere a nádeji, čo poukazuje na potrebu neustálej a periodickej modlitby, pričom je explicitným morálnym imperatívom Krista a apoštolov (Por. Mt 26, 41) v perspektíve kresťanského kultu.

Morálna záväznosť modlitby vyplýva z poznania a z pochopenia morálnej povinnosti adorácie Boha¹⁹ ale aj z faktu, že človek je stvorený na obraz boží (por. Gn 1, 27) a nosí v sebe vznešenú pečať Stvoriteľa. Človek je taktó pozvaný k nasledovaniu a k realizácii tohto obrazu, ktorým je Kristus²⁰, pričom toto povolanie realizuje kultickým spôsobom. *De facto* je akt stvorenia a stvorenie samotné²¹, ako výsledok Božej lásky, primárnym prameňom modlitby a jej morálnej záväznosti. V plnosti času je dráma vzťahu človeka a modlitby definitívne potvrdená samotným Kristom v perspektíve synovstva, ktoré má človek nasledovať v rámci kultického povolania.

Aj keď je možné reflektovať snahy o elimináciu prirodzenej orientácie ľudského podmetu na Transcendentno, nemožno podceňovať vanutie Ducha v ľudskom srdci (Por. Gal 4,6), ktorý neustále vyzýva k modlitbe, ba modlí sa s človekom v človeku samom (Por. Rim 8,26), čiže iba v ňom volá človek „Abba , Otče!“ (Por. Rim 8,15). Kultické povolanie kresťana si v morálnej perspektíve záväznosti vyžaduje aby sa človek modlil vo chvíľach duchovnej inšpirácie Transcendentna, prijímajúc tak špeciálne milosti a dobrodenia od Boha, ktoré sú nevyhnutné k sprítomneniu kresťanskej viery v praktickom živote.

Kresťan, prežívajúc životné pokušenia pred Božou tvárou, sa v rámci kultického povolania stretáva so skúsenosťou viery v kontexte fenoménu hriechu, čo ho upozorňuje na nesmierny význam modlitby i v konkrétnych časových intervaloch a dňoch, prinášajúcich ťažké skúšky a výzvy. Nejde pritom o legalisticky chápané skutočnosti kultického života kresťana, ale predovšetkým o tie, v ktorých

¹⁵ Por. Tomáš Akvinský. *Summa theologiae II - II.* q. 83 a. 1, a. 2.

¹⁶ Por. D. A. Dufferová. *Skúsenosť Boha v osobnej modlitbe – jej päť aspektov.* In: *Studia theologica.* 2:2002 s. 47.

¹⁷ Por. Svätý Ján Damascénsky. *Expositio fidei.* 68 (*De fidei orthodoxa* 3, 24): PTS 12, 167 (PG 94, 1089).

¹⁸ Por. J. Ďačok. *Špeciálna morálna teológia.* Bratislava 1996 s. 97.

¹⁹ Por. A. Günthör. *Morálna teológia II/b.* Rím 1991 s. 87.

²⁰ Por. I. Kútny. *Bytostná dimenzia svedomia človeka.* Rím – Bratislava – Nitra 2001 s. 71 – 72.

²¹ Por. KKC 2569.

sa sakramentálnym spôsobom stretáva s Bohom skrze Krista a v Duchu Svätom a o slobodné nasledovanie Kristovho príkladu, prekonávajúc tak nástrahy života.

Predovšetkým sa chce opätovne zdôrazniť bytosť význam modlitby, ako integrálnej súčasť kultického povolania, pre fundamentálny ako aj konkrétny postoj kresťanskej viery na ceste spásy. Zjavuje sa tým význam modlitby viery, ktorá nie len naratívny vyjadrením rešpektu a úcty voči Otcovi, ale predovšetkým je úprimným otvorením ľudského srdca, aby plnilo Otcovu vôľu (Por. Mt 7, 21)²², a to slobodne a zodpovedne v kontexte osobnej histórie ako aj celej ekonómie spásy. Na tejto ceste je evidentná potreba modlitby za tých, ktorí sú spoluúčastníkmi histórie spásy, a to nielen kultu ale i v univerzálnom význame.

Podobne ako v kultickom rozmere kresťanského života tak i v modlitbe je prítomný fenomén zbožnosti a horlivosti ducha človeka, pričom nejde o postoje, ktoré patria do minulosti, ako keby boli cudzie dnešnému človekovi tretieho milénia. Religiózne zbožnosť a horlivosť, ako autentické postoje ľudského podmetu v modlitbe, sú spôsobené Duchom Svätým, lebo „nik nemôže povedať: Ježiš je Pán, iba ak v Duchu Svätom“ (Por. 1 Kor 12, 3), pričom sú integrálnymi elementmi modlitby.

V teologickom kontexte je intencia podstatným elementom modlitby, pretože sila úmyslu, s ktorým človek pristupuje k modlitbe, činí modlitbu záslužnou²³, čím sa chce poukázať na dôležitosť úprimného postoja srdca človeka, zacieleného na jeho pravdivé duchovné dobro, ktorým je Boh.

Keďže je osobná modlitba pre človeka miestom, kde dochádza k stretnutiu s Bohom, ktoré motivuje, zdôvodňuje a orientuje jeho morálne konanie²⁴, oprávnené sa v tejto forme kultu vyžaduje pozornosť a sústredenosť, či už vnútorná, ako postoj adekvátny významu stretnutia ale i vonkajšia ako prejav úprimnosti srdca človeka. V dnešnej ére, poznačenej náhlivosťou a povrchnosťou, nemožno však opomenúť priame či nepriame rozptýlenia, ktoré sú spôsobené virtuálnymi predstavami, ľudským rozumom zaoberajúcim sa intelektuálnymi vášňami alebo oslabenou vôľou.

V závere možno konštatovať, že máloktorá skutočnosť v živote človeka je do istej miery takým mystériom ako modlitba, lebo ona sa dotýka najtajomnejších hlbín ľudského bytia v celej jeho vznešenosti. Nie je len výlučnou iniciatívou človeka ale predovšetkým Ducha Svätého, učiaceho modlitbe v cirkvi²⁵, pôsobiaceho v duši človeka, prežívajúceho kultické povolanie kresťana.

Tento text prednášky predniesol autor na konferencii Modlitba ako výskumný fenomén duchovný (teologický), pedagogický, jazykovokomunikačný, literárnohistorický a etnologický v Ružomberku 17.9.2003

**IN: DISPUTATIONES SCIENTIFICAE UNIVERSITATIS CATHOLICAE IN
RUŽOMBEROK, ROČ.IV, Č. 2-3, 2004 S.7-16. IN: ISSN 1335-9185**

²² Por. KKC 2611.

²³ Por. Tomáš Akvinský. *Summa theologiae II - II.* q. 83. a. 13.

²⁴ Por. K. H. Peschke. *Christian Ethics. Moral Theology in the Light of Vatican II. Vol.II Special Moral Theology.* Bangalore 1992 s. 136.

²⁵ Por. Druhý vatikánsky koncil. *Dei Verbum.* 8.